

Rokiškio krašto muziejus, įsikūręs Rokiškio dvaro pastatų komplekse. Dariaus Baltakio nuotr.

Vaikų ir jaunimo kultūrinė edukacija Rokiškyje

Marijona MIELIAUSKIENĖ

Vienas svarbiausių muziejaus tikslų – propaguoti ir populiarinti muziejaus vertybes, skatinti moksleivių domėjimąsi savo krašto praeitimi, materialine ir dvasine kultūra. Šiam tikslui įgyvendinti kuriamos edukacinės programos. Rokiškio krašto muziejus siekia edukacinėse programose panaudoti sukauptus materialinės ir dvasinės kultūros lobius. Įtaigumui, aktyvumui stengiamasi išnaudoti ir muziejaus aplinką: ekspozicijas, didžiulį parką (16 ha), XIX a. valstiečio sodybos pastatus. Siekiama, kad edukacinės pamokos muziejuje būtų visai kitokios negu mokyklos užsiėmimai. Tam pasitarnauja autentiška aplinka ir daiktai, speciali muziejinė apranga ir kt. detalės. Svarbiausia yra tai, kad čia mokomasi iš pirminių šaltinių. Muziejuje edukacinės programos rengiamos panaudojant tai, kas geriausio jame sukaupta per 75 gyvavimo metus.

CULTURAL EDUCATION OF CHILDREN AND THE YOUTH IN ROKIŠKIS

Marijona MIELIAUSKIENĖ

The educational programmes of Rokiškis Area Museum are based on the riches of material and spiritual culture. The entire museum: its expositions, 16 ha park, buildings of the 19th century farmer's homestead are used to make programmes suggestive and vivid. It is endeavoured to make educational programmes in the museum different from school classes. This is achieved by an authentic environment and exhibits, special museum dresses, etc. The most important is that the museum offers education from the first sources. Educational programmes in Rokiškis Area Museum are based on the best collections of the museum built up over 75 years. In 2007, educational programmes were first grouped into cycles. One of the most successful projects was the cycle of educational programmes "My hometown Rokiškis" which covered various themes speaking about the history, culture and traditions in the land of Rokiškis.

Nuo 2007 m. edukacinės programos pradėtos rengti pagal ciklus. Vienu iš sėkmingiausių projektų laikomas edukacinių programų ciklas „Rokiškis – mano gimtinė“. Jis apėmė temas, kuriose buvo atskleidžiama Rokiškio krašto istorija, kultūra, papročiai.

Edukacinėmis programomis siekiama vaikus ir jaunimą supažindinti su Rokiškio krašto senove („Medžiotojo Roko pasakojimai apie Rokiškio miesto senovę“, „Ką mena Nepriklausomybės aikštė – Ro-

Edukacinė programa „Ed' relio“. Dariaus Baltakio nuotr.

Muziejininkės grafienų rūbais. UAB „Gimtas Rokiškis“ nuotr.

kiškio miesto širdis?“), istoriniais įvykiais („Vasario 16-oji. Kas ji mums?“), „Pasisvečiuokime rokiškėnų tarpukario Lietuvos ministrų pirmininkų tėviškėse“, „Knygų gabenimo gadynė“, „Žeminių paslaptis atskleidus“), papročiais, kultūra, gamta, menu („Papročiai ir tradicijos“, „Lino kelias“, „Margučių ridenimo šventė“, „Verpstės ir jų ornamentai“, „Kiaušinių dažymas vašku“, „Rudens spalvos“, „Žvakių liejimas“, „Kryždirbystė“, „Sūrio kelias“).

2008 m. Rokiškio krašto muziejus paruošė edukacinių programų ciklą „Aukštaitija – mano gimtinė“, skirtą Utenos ir Panevėžio apskritys (10 rajonų). Buvo paruoštos edukacinės programos, kurios aktualios ne tik Rokiškio rajono, bet ir visos Aukštaitijos vaikams ir jaunimui. Į šį ciklą įtrauktos atnaujintos ir visai naujai paruoštos programos: „Mano prosenelių vaikystė“, „Svečiuose pas garsiuosius Aukštaitijos grafus Mariją ir Reinoldą Tyzenhauzus“, „Mano tėvelis buvo kalvelis“, „Ed‘, ralio“, „Aukštaitiškų pintinių juostų pynimas“, „Gobeleno audimas“, „Keliaukime pokario Aukštaitijos partizanų kovų ir žūties vietomis“, „Lenkiuos žemai, keliu aukščiausiai...“ (rugiapjūtės papročiai), „Aukštaitiški kūčių valgiai ir papročiai“. Vykdamas šį projektą, pasiūti istoriniai kostiumai – garsiausių Tyzenhauzų moterų išveiginės suknelės. Šie apdarai pasitarnavo rengiant edukacinę programą „Sugrįžusios gyventi“. Programai panaudota Sofijos Tyzenhauzaitės knygos „Reminiscencijos“, Gabrielės Giunterytės prisiminimų knygos „Vilniuje ir Lietuvos dvaruose“ ištraukos. Programos metu fortepijonu atliekami XIX a. muzikiniai kūriniai, choreografijos mokyklos mokiniai šoko polonezą. Šio ciklo edukacinės programos pateisino muziejinių lūkesčių: jos labai populiarios, mėgiamos. Muziejus sulaukia užsakymų ne tik iš Panevėžio ir Utenos apskričių, bet ir iš Kauno, Vilniaus apskričių, ypač iš Vilniaus miesto mokyklų.

Rokiškio krašto muziejus garsėja vienintele Lietuvoje prakartėlių kolekcija, kuri irgi yra panaudojama edukacinei veiklai. Yra paruošta programa „Kalėdų rytą prakartėlė kūdikėlis gimė...“, kurios metu vaikai supažindinami su prakartėlių kūrimo istorija, personažais bei patys kuria prakartėlę. Šio projekto idėjos – prakartėlių kūrimas – plačiai pasklido po visą Lietuvą, užkrėtė kitų rajonų vaikus dalyvauti prakartėlių parodose.

Edukacinė programa „Mano tėvelis buvo kalvelis“. Dariaus Baltakio nuotr.

Nuo 2004 m. muziejus organizuoja Aukštaitijos vaikų ir jaunimo šventę „Kalėdų žvaigždės“. Ją remia Kultūros ministerija, Panevėžio apskritis ir Rokiškio rajono savivaldybė. Ši šventė apima edukacines programas, koncertus, spektaklius, pokalbius, parodas.

Rokiškio krašto muziejus įsikūręs Rokiškio dvaro pastatų komplekse, tačiau turi ir XIX a. valstiečio sodybos pastatus, stovinčius parke. Tai yra labai dėkinga aplinka, kurią stengiamės išnaudoti savo veiklai. Parke vyksta edukacinės programos „Medžiotojo Roko pasakojimai apie Rokiškio miesto senovę“, „Rudens spalvos“, „Ed‘, ralio“ ir kt.

Edukacinių programų įtaigumui labai svarbu aplinka, kurioje jos vedamos. Metai iš metų muziejus įrengia vis naujas patalpas edukacinėms programoms. Per praėjusius 2 metus įrengtos dvi edukacinės klasės, kuriose vedamos etnografinės edukacinės programos „Žvakių liejimas“, „Kiaušinių dažymas vašku“, „Aukštaitiškų juostų pynimas“, „Kalėdų rytą Kūdikėlis gimė...“.

2008 m. panaudojant projektines lėšas valstiečio sodybos dūminę pirkia ir kalvė buvo pritaikytos edukacinėms programoms. Dūminėje pirkioje įrengtas XIX a. interjeras: panaudoti senoviniai baldai, indai, audiniai, trinamosios ir sukamosios gimos, piestos, linų apdirbimo įrankiai... Čia vedamos programos „Mano prosenelių vaikystė“, „Lino kelias“, „Slaptoji lietuviška mokykla“. Kalvėje sumūrytas žaidždras, pastatytos dumplės, priekalas ir kiti darbo įrankiai, eksponuojami kalvio gaminiai. Čia vedama programa

Edukacinė programa „Sūrio kelias“. Dariaus Baltakio nuotr.

„Mano tėvelis buvo kalvelis“. Edukacinei programai „Sūrio kelias“ įrengta atskira patalpa, kurioje eksponuojamos senos fotografijos, pristatomi senieji sūrių gamybos įrankiai.

Programos, kuriose yra praktinių užduočių, labai mėgiamos. Vaikai su malonumu lieja iš vaško žvakes, rašo su žąsies plunksna, šaudo iš senovinio lanko, kala geležį, pina juostas, gimomis mala grūdus, grūda sėmenis, plėšo plunksnas, žaidžia senovinius žaidimus, pavasarį sėja linus, o rudenį juos rauna... Veikla labiausiai traukia pradinukus ir 5-6 klasių mokinius. Jie viską nori padaryti patys, viską paliesti. Vyresnieji mokiniai jau nori parodyti, kad jiems viskas žinoma, kad jų jau nieko nenustebinsi. Tačiau, kai išvysta nematytus įrankius, padargus, nusimeta abejingumo kaukes ir labai noriai griebiasi senovinių darbų.

Dalis edukacinių programų vedama ekspozicijose: „Vasario 16-oji. Kas ji mums?“, „Svečiuose pas garsiuosius Aukštaitijos grafus Mariją ir Reinoldą Tyzenhauzus“, „Aukštaitiški kryžiai ir jų kūrėjai“.

Edukacinių programų rengėjai neapsiribojo tik muziejaus erdve. Yra paruošta keletas edukacinių programų, kurių metu keliamas po rajoną: „Pasisvečiuokime rokiškėnų tarpukario Lietuvos ministrų pirmininkų tėviškėse“ (Ilgalaukių kaimas – Juozo Tūbelio gimtinė; Kurkliečių kaimas – Antano Tumėno gimtinė; Kuodiškių kaimas – Vlodo Mirono gimtinė), „Žeminių paslaptis atskleidus“, „Keliaukime Aukštaitijos pokario partizanų kovų ir žūties vietomis“. Šios edukacinės programos dalyviai brenda per pelkes, kol pasiekia atstatytas partizanų žemines. Tada prie jų susėdę ant rasto ar kelmo klausosi pasakojimų apie tose vietose veikusių partizanų veiklą, pajaučia žeminių šaltį ir drėgmę, kuriuos turėjo kęsti Lietuvos partizanai.

Edukacinė veikla nebūtų tokia žymi, jeigu muziejus nerašytų projektų jai plėtoti. Be minėto projekto „Kalėdų žvaigždės“, Kultūros ministerija parėmė projektus „Prosenelių amatai – šiuolaikiam jaunimui“, „Liongino Šepkos premijos laureatų kūryba – jaunimo patriotizmo, tautiškumo ir kūrybiškumo ugdymui“. Švietimo ir mokslo ministerija irgi rėmė keletą projektų: „Rokiškis – mano gimtinė“ (savivaldybės lygmeniu), „Aukštaitija – mano gimtinė“ (respublikos lygmeniu). Bendradarbiaujant su rajonų švietimo centrais buvo paruoštas seminaras mokytojams. Į kvietimą dalyvauti seminare pir-

miausia atsiliepė Rokiškio, Zarasų, Utenos ir Panevėžio pedagogai. Po seminaro, edukacinių programų pristatymo vykdavo diskusijos, išsakytų pasiūlymų ir pastabų aptarimas. Edukacinės programos buvo papildytos, pakoreguotos, atsižvelgiant į išsakytas mokytojų pastabas.

Iš projektinių lėšų muziejus išleido leidinį „Aukštaitija – mano gimtinė“ (1500 egz. tiražu) ir išplatino įvairioms Lietuvos mokykloms. Buvo paruoštos dėlionės, įsigyta senovinių kalvio darbo įrankių, monetų ruošinių, įrengta edukacinė klasė, pasiūti rūbai edukacinių programų vedėjams, įsigyta kitų priemonių, reikalingų programoms.

Rokiškio krašto muziejus bendradarbiauja su įvairiomis institucijomis, kurios yra suinteresuotos edukacinių programų sukūrimu ir jų vedimu; pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su Rokiškio rajono švietimo centru, Panevėžio kolegijos Rokiškio filialu, Rokiškio jaunimo centru, Rokiškio muzikos mokykla, Panevėžio rajono pedagogų švietimo centru, Rokiškio pradinė klasių mokytojų metodine taryba, Romuvos ir J. Tūbelio gimnazijomis.

2007–2008 m. edukacinių programų ciklas buvo paviešintas ne tik Rokiškio rajono mokytojams. Su juo susipažino ir Panevėžio apskrities metodinės-praktinės konferencijos „Pedagoginių idėjų mainai“ dalyviai. Programa „Sūrio kelias“ buvo pristatyta Lietuvos jaunųjų gamtinių centro organizuotose kultūros dienose „Lietuviais esame mes gimę“. Nuolat bendradarbiaujama su Panevėžio ir Utenos apskričių visų rajonų švietimo centrais ir mokyklomis, mokytojų metodinėmis tarybomis. Informacija apie edukacines programas išsiunčiama elektroniniais laiškais visoms švietimo įstaigoms, taip pat skelbiama elektroninėse svetainėse: www.muziejai.lt; www.eb.lt; www.rokiskis.lt, laikraščiuose „Panevėžio rytas“, „Gimtas Rokiškis“. Informacija teikiama ir muziejuje: dalijamos skrajutės, lankstinukai.

Reportažus iš edukacinių programų „Sūrio kelias“, „Kiaušinių dažymą vašku“, „Sugrįžusios gyventi...“ transliavo Lietuvos radijas ir televizija, LNK televizija.

Bendradarbiavimas su mokyklomis duoda gerų rezultatų. 2006 m. edukacinėse programose pabuvojo 3 379 dalyviai; 2007 m. – 9 428 dalyviai; 2008 m. – 16 904 dalyviai. Per keletą metų pastebėjome tokią tendenciją: edukacines programas užsisakinėja vis daugiau suaugusiųjų.

Lankytojų skaičius muziejuje kasmet auga. Muziejininkai, rengdami įvairius edukacinius projektus, nori ne tik pritraukti kuo daugiau vaikų ir jaunimo, bet ir išsiugdyti naują kartą, kuriai labiau rūpėtų istorija, tradicijos, savo krašto kultūra, dvasinės vertybės. ■

Edukacinė programa „Mano prosenelių vaikystė“. Dariaus Baltakio nuotr.

Edukacinė programa „Žvakių liejimas“. Dariaus Baltakio nuotr.